VERSLAG

VAN

EENE REIS IN HET LAND DER BATAKS,

IN HET BINNENLAND VAN SUMATRA,

ONDERNOMEN IN HET JAAR 1824, DOOR DE HEEREN BURTON EN WARD,

ZENDELINGEN DER BAPTISTEN.

MEDEGEDEELD

DOOR WIJLEN SIR STAMFORD RAFFLES.

(Vertaald uit de "*Transactions of the Royal Asiatic Society.*" D. I.)

JOURNAAL.

Overeenkomstig den wensch van den Luitenant-Gouverneur, Sir STAMFORD RAFFLES, en tevens om te voldoen aan de plannen van de zending naar de Bataks, verlieten wij het dorp Sibolga op Vrijdag den 30[sten] April 1824, met oogmerk om de volkrijke distrikten te gaan bezoeken, welke aan de baai van Tapanoeli landwaarts in gelegen zijn. De heerschende meening omtrent de wreedheid van het karakter der Bataks, gevoegd bij de voorstellingen van onderscheiden personen, die aan de baai woonden, maakte dat wij de onderneming als eenigzins gevaarlijk en moeijelijk beschouwden. Het vroeger beperkte verkeer der Europeanen met het binnenland had hen tot de noodzakelijkheid gebragt, zich op de inboorlingen van de kust en de nabijgelegen bergen te verlaten, wat de berigten omtrent die streken aangaat; terwijl dezen, gedreven door erfelijke roofzucht, aan hunne meer landwaarts in wonende naburen gepleegd, en vervuld van gevoelens van haat, over het algemeen eene allerongünstigse voorstelling hadden gegeven van hun karakter en van hunnen aard. Daar het nu ongelukkig bewezen was, dat de Bataks kannibalen waren, en zij zich zelfs op de afschuwelijkste wijze had-

den schuldig gemaakt aan deze ondeugd, welke zoo walgelijk en verschrikkelijk is in het oog van beschaafde natiën, had deze omstandigheid gediend om de slechtste berigten aangaande hen te versterken; en zoo was er een scheidsmuur opgerigt tegen bijna iedere poging om nasporingen te doen in een uitgebreid en volkrijk land, dat gedurende meer dan eene eeuw omgeven is door onze koloniën en factorijen, en ons uitsluitend eenige onzer kostbaarste handelsartikelen oplevert. Behalve eene reis vóór meer dan vijftig jaren ondernomen door de Heeren MILLER en HOLLOWAY, en die zich niet veel verder schijnt te hebben uitgestrekt dan tot de boschrijke heuvels in het westen, zijn wij onbekend met eenige persoonlijke aanraking van Europeanen met datgene, wat het eigenlijke land der Bataks mag genoemd worden, de open vlakten, en de meer effen distrikten tusschen de bergen en de straat van Malaka. Indien de ontvangst, die ons bij deze gelegenheid te beurt viel, gevolgd mogt worden door eene verdere gemeenschap en een naauwgezetter onderzoek, dan hebben wij reden te gissen, dat men andere gedachten zal gaan koesteren omtrent sommige punten, die tot dusverre aanleiding gegeven hebben, dat deze volken beschouwd werden met gevoelens van schrik en afkeer.

Vernomen hebbende dat de bergen achter Oud-Tapanoeli gemakkelijker te beklimmen waren dan die in de andere deelen, gingen wij te water en bereikten wij de rivier van dien naam te elf uren in den voormiddag van denzelfden dag. Hier schikten wij het gezelschap, bestaande uit zestien koelies of lastdragers, twee bedienden en ons zelven, te zamen twintig personen. Wij hadden een musket, een jagtroer, eene sabel en twee paar zakpistolen bij ons; — de laatsten waren tot geschenken bestemd, indien de gelegenheid dat mogt medebrengen. Onze bagaadje bestond uit voorraad en keukengereedschap, schoone kleederen, beddegoed en eene kleine hoeveelheid laken en tabak voor ruilhandel en geschenken. Aldus uitgerust en beladen sloot eene oude vereenigingsvlag onze achterhoede.

Onze weg liep gedurende twee uren over eene grasachtige vlakte, nu en dan afgewisseld door stukjes bouwland, en doorsneden van bergstroompjes, die, twee mijlen van de baai, de rivier van Tapanoeli vor-

men. Wij bemerkten eene kudde klein rundvee, dat er uitmuntend uitzag, en dat men het weiden in de nabijheid van een half dozijn Batakdorpen, die, wanneer de gelegenheid zich aanbiedt, de schepen, welke de baai bezoeken, van voorraad voorzien. Ten één ure begonnen wij de eerste bergreeks te beklimmen, en bereikten het dorp Parik-debáta, aan de andere zijde gelegen, tegen half zes. Wij zett'en onzen togt voort over eene verzameling van heuvels, die zoo onregelmatig waren gegroepeerd, dat zij slechts eene flaauwe overeenkomst hadden met die in de zuidelijke gedeelten van het eiland. Aan den voet van de heuvels, waarop Párik-debáta lag, werden onze vuurwapenen afgeschoten — eene nuttige handelwijze bij de Bataks, om daardoor het vreedzame naderen van reizigers en aanzienlijke personen te kennen te geven. Het salluut werd beantwoord door het opperhoofd en verscheidene onderhoorigen, die ons op korten afstand van den top des heuvels vriendelijk te gemoet kwamen, en ons naar het voornaamste huis in het dorp geleidden. Hier bragten wij den nacht zeer op ons gemak door, en ontvingen den volgenden morgen dezelfde teekenen van eerbied, die bij de aanzienlijkste bezoekers in acht genomen worden. Nadat wij deel genomen hadden aan een' maaltijd in het huis van het hoofd, dat als een bewijs van vriendschap moest gelden, en nadat wij onderling elkander beleefdheden hadden bewezen, geleidde hij ons in persoon naar de volgende rustplaats op onze reis.

Párik-debáta geniet een ruim gezigt over het distrikt Pagaran-lamboeng, hetwelk eene ruimte beslaat, die begrensd wordt door eene voortzetting van de eerste en tweede groote bergruggen, en tien of twaalf dorpen bevat, gemiddeld van twee honderd vijftig tot drie honderd zielen. De oppervlakte van deze streek lands bestond bijna uitsluitend uit heuvels van verschillende afmetingen, met bosch bedekt, behalve in de nabijheid van de dorpen, alwaar zij gedeeltelijk waren bereid voor de aankweeking van den zoeten aardappel. Elke heuvel van het groote aantal, dat men in dezen kring overziet, scheen den oorsprong te geven aan een of twee beekjes. Deze beekjes, die zich om den voet van de kleinere heuvels kronkelden, daalden naar het midden der vallei tusschen de beide bergen, en vormden eene groote rivier, die, met snelheid over

eene rotsachtige bedding in eene noordelijke rigting stroomende, te Kolang in zee valt, een dorp, dat ongeveer twaalf mijlen ten noorden van Tapanoeli ligt. De bodem van Pagaran-lamboeng bestaat uit eene brooze, roode en somtijds grijsachtige klei, bedekt met eene dunne laag van plantaarde. De heuvelachtige natuur van den grond schijnt de zware regens behulpzaam te zijn geweest in het wegvoeren van die bestanddeelen van boschgrond, door verloop van tijd noodzakelijk gevormd op eene meer effene oppervlakte. Nogtans zagen we overal een' weligen en overvloedigen plantengroei; en we twijfelen er niet aan of eene met bekwaamheid en ijver voortgezette bebouwing zoude aanmerkelijke voordeelen opleveren. Kamfer, gambir- en benzoëboomen waren overvloedig en zeer schoon; ook bemerkten wij vele zeldzame planten, die zonder twijfel belangrijk zouden zijn voor den plantenkenner. Het land schijnt weinig wilde dieren te hebben, daar wij op onze geheele reis slechts een enkel spoor vonden, dat men meende van een' rhinoceros te zijn.

Nadat wij met veel vermoeijenis onze reis gedurende zes uren hadden voortgezet, begeleid door het opperhoofd van Parik-debáta, rustten wij des nachts uit in een dorp omstreeks in het midden van het distrikt gelegen. Den volgenden dag, een' Zondag, zett'en wij vroegtijdig den togt voort naar een naburig dorp, alwaar wij onzen tijd voornamelijk doorbragten in gesprekken met het volk. Maandag morgen begaven wij ons weder op reis, en passeerden na een' togt van vier uren Hoetatinggi [1], een dorp op een hoog gedeelte van de tweede keten gelegen, en dat de oostelijke grens uitmaakt van het distrikt Pagaran-lamboeng. Eindelijk, na nog eenigen tijd boschachtige heuvelen en diepe dalen ontmoet te hebben, bereikten wij eene meer opene streek, waar de heuvelen tot geringe golvingen verminderden, en wij een hoog en vlak land zagen, voornamelijk bedekt met een lang en grof gras; terwijl alleen de holle wegen nog boschachtig bleven, zoo als in de nabijheid van Bengkoelen. Een snelle marsch van vijf uren bragt ons van Hoetatinggi aan een morsig gehucht, hetwelk op eene schilderachtige plaats gelegen was, aan den voet van een' hoogen berg, waar wij ons nacht-

[1] Hoeta is het Kotta van de Hindoes en Maleijers. Ook in vele andere woorden is het blijkbaar dat de uitspraak der *k* in *h* veranderd is.

verblijf hielden, en de armoedige bewoners ons voorzagen van hetgeen zij hadden, hoewel ons verblijf alles behalve aangenaam gemaakt werd door den regen, de koude en het slijk.

Dingsdag morgen geleide men ons vroeg naar de overzijde van den berg. Wij genoten daar een heerlijk gezigt op de Toba-distrikten, die zich door de heuvelen heen op een onmetelijken afstand vertoonden. Het boschland had reeds plaats gemaakt voor grasvlakten, en de berg, waarop wij stonden, was aan beide zijden in bouwland veranderd; terwijl van het oorspronkelijke woud slechts een klein boschje aan den top was overgebleven. Wij klommen de groene helling af en kwamen toen in een rijk bebouwd dal; hoewel wij hier maar weinig menschen en woningen zagen, scheen alles aan te duiden, dat wij in de nabijheid kwamen van eene groote bevolking. Het dal was ongeveer drie mijlen lang en eene vierde mijl breed, en kronkelde zich zoodanig tusschen de heuvelen door, dat het bijna bij elke schrede een nieuw en duidelijk vergezigt aanbood. Een bergstroompje liep in dezelfde rigting door de geheele uitgestrektheid van het dal, en stortte zich uit in een' heerlijken waterval, waardoor de schoonheid en vruchtbaarheid van deze streek niet weinig verhoogd werden. De volkomen gelijke oppervlakte was geheel bedekt met rijstvelden, waarop de oogst welhaast konde plaats hebben. Nu werd de grond zandig en grijs en de heuvelen, geheel van houtgewas ontbloot, waren op vele plaatsen tot aan den top met den zoeten aardappel beplant. De schoonheid en verscheidenheid van dit tooneel, dat zoozeer afstak tegen de ongastvrije wildernissen, waaraan wij gewoon waren geworden, maakten zulk een' aangenamen indruk op ons gemoed, dat wij, indien onze reis hier geëindigd ware geweest, tot het besluit zouden gekomen zijn, dat niets dit vergezigt konde overtreffen.

Nu voerde onze weg ons door eene kloof in de heuvels, waar onze aandacht getrokken werd door den val van den stroom. Terwijl wij zijwaarts insloegen om dien van naderbij te beschouwen, vertoonde zich een gedeelte van het distrikt Silindong, tusschen de boomen door, aan ons oog. Geene taal vermag de verbazing uit te drukken, welke wij gevoelden, toen wij den top van den heuvel bereikten en daar een ruimer uitzigt kregen. Zelfs de koelies schenen bij dit onverwachte tafe-

reel als aan de plaats vastgenageld, en wierpen uit vrije beweging hunne lasten van zich, om in uitdrukkingen van de warmste bewondering uit te barsten. Het voornaamste voorwerp van het vóór ons liggende tooneel was eene effene vlakte, welke tien à twaalf mijlen lang was en een bijna onafgebroken rijstveld vormde. Eene schoone breede rivier, met tallooze nevenstroompjes, die zich allerwege door de vlakte kronkelden, en die de kunstmatige waterleidingen, welke tot besproeijing dienen moesten, het noodige water toevoerden, diende vooral om het gezigt te verfraaijen; maar ook het aantal dorpen langs den zoom der vlakte en over hare uitgestrektheid verspreid, alsmede het gedrang van menschen, op eene markt in het middelpunt bijeengekomen, gevoegd bij de verscheidenheid van voorwerpen, welke onafscheidbaar verbonden zijn aan de verblijfplaatsen van ijverige menschen, — dat alles leverde een onuitsprekelijk belangwekkend schouwspel op. De vlakte was omringd door heuvelen van vijf honderd tot duizend voet hoog, en welke bebouwd waren; het geheele omliggende land was zonder eenig boschgewas, met uitzondering van de kruinen van twee of drie bergen, waar men zeide, dat monsterachtige slangen en booze geesten zich ophielden. Hier bleven wij eenigen tijd om ons in het vergezigt te verlustigen en ons voor te bereiden tot het afklimmen naar de vlakte; ook hier vergaten wij niet onze musketten af te vuren, het gewone salvo, waarmede wij van onze aankomst berigt gaven.

Verscheidene dorpshoofden hadden zich op den weg bij ons gevoegd; zij kwamen terug van eene handelsreis naar Tapanoeli, en de voornaamste onder hen verzocht ons bij hem onzen intrek te nemen. Zijn dorp was in het midden der vlakte gelegen, en was toevallig dezelfde plaats, waar op den dag van onze aankomst markt gehouden werd. Verschillende beweegredenen deden ons zijn aanbod aannemen, en ons onder zijne bescherming plaatsende, werden wij door de groote menigte aanschouschouwers heen gevoerd, die moeijelijk hunne verbazing en nieuwsgierigheid voldoen konden. Het nieuws, dat er blanke menschen in aantogt waren, bereikte spoedig de markt en deed de geheele verzameling naar ons toekomen. Alvorens den oever te bereiken van de hoofdrivier, die wij over moesten, zagen wij ons geheel omsingeld en niet in staat

voort te gaan; evenwel niet om redenen van vijandschap, maar alleen uit hoofde van verregaande nieuwsgierigheid. Het voorwerp, dat, na onze personen, het meest de belangstelling opwekte, was een geweer met dubbelen loop, dat men, zoo als het gerucht liep, tweemaal te gelijk konde afschieten; en men liet ons geen stap verder gaan, voor dat wij de wezenlijkheid van dit zonderlinge vermogen hadden doen zien. Het gedrag van de menigte, gedurende den ganschen dag, deed ons inderdaad denken aan hetgeen ons beschreven wordt van de eerste verschijning der Spanjaarden in Amerika, niet alleen wat de verbazing en nieuwsgierigheid betreft, maar ook in opzigt tot die eenvoudigheid en onnoozelheid, welke het Amerikaansch karakter op eene zoo in het oog vallende wijze schijnen te hebben gekenmerkt.

Eindelijk werd het ons vergund de rivier over te steken; maar de weg, die regtstreeks van deze naar het dorp leidde, was zoo digt bezet met menschen, dat het onmogelijk was dien te volgen: daarom geleidde ons onze gids langs een' omweg naar de marktplaats, waar de eerwaardige grijsaards en de opperhoofden, met zeer groote koperen pijpen, in een' kring nederzaten om ons te ontvangen. Hier werden het getier en het gedrang grooter dan ooit te voren; wij waren naauwelijks twee minuten binnen den kring geweest of het werd noodzakelijk dat we dien verlieten en ons in het huis gingen bergen; bij welke gelegenheid verscheidene opperhoofden met hunne pijpen den weg baanden, waardoor deze voorwerpen in geduchte wapenen veranderd werden. Wij waren nog niet lang onder dak geweest, toen het hevig begon te regenen; maar niets kon het rumoer van het volk stillen vóór dat wij ons openlijk vertoonden. Hiertoe werd ons aanbevolen eene vliering in de kap vóór aan het huis te beklimmen, alwaar wij gedurende verscheidene uren ons lieten bekijken; de nieuwheid van dit tooneel verhoogden wij door een' teleskoop, een zeekompas, een' bril, eene doos met mathematische instrumenten, eenige gedrukte boeken, en, in het kort, al datgene te laten zien wat wij bij ons hadden, en waarvan zelfs het geringste opmerkzaamheid en toejuiching verwierf.

Het inwendig voorkomen der dorpen boezemde ons bijna even zooveel belangstelling in als vroeger dat van het omliggende land. Het dorp,

dat aan onzen gastheer ondergeschikt was, bestond uit vier en twintig huizen, in eene regte lijn gebouwd, waarvan de spits bijloopende daken alle aan de straat uitkwamen, en die door eene opene ruimte van drie à vier yards van elkander gescheiden waren. De andere zijde der straat bestond uit eene overeenkomstige rij van open gebouwen, naar hetzelfde model vervaardigd, doch eenigzins kleiner; deze waren er naar ingerigt om des nachts tot slaapplaatsen te dienen voor de jonge lieden, en des daags tot de meer openlijke bezigheden van de familie. De ruimte tusschen de zoldering en het dak werd tot graanschuur en tot bewaarplaats van de schedels hunner vijanden gebezigd. Elk huis was op groote houten palen of pilaren gebouwd, en vijf à zes voeten boven den grond. De van planken gemaakte zijmuren waren ongeveer vier voet boven den vloer opgetrokken en staken buitenwaarts uit: de einden waren met een gelijksoortig uitstek voorzien en liepen door tot aan de punt van het dak, eene soort van afhangenden spitsen gevel vormende. Het dak scheen uitermate groot, dewijl het zeer hoog, in het midden ingezakt, aan de einden oploopend en van een uitstek voorzien was, en daarbij aan ieder einde met een' nagemaakten stierenkop en horens prijkte: aldus bood zulk een gebouw op de straat eene geschikte schuilplaats aan tegen den regen en de zon. De ingang was niet zoo als aan de Batak-huizen op de kust, maar met eene valdeur van onder, in den vloer. Het inwendige bevatte geen afzonderlijke vertrekken, maar maakte eene enkele kamer uit, van dertig à veertig voet lang en twintig voet breed. In ieder der hoeken was eene stookplaats; maar dewijl er geen vensters waren, noch een luchtgat voor den rook, was het bijna ondoenlijk lang binnen te blijven. Eene groote plank in het midden en langs de wanden der kamer, met één of twee watervaten of eene kist, uit een' uitgeholden boomstam gemaakt, benevens eenige schotels en keukengereedschap, maakten de voornaamste artikelen van het huisraad uit. Van de bijzonderheden en de inrigting der huishouding kunnen wij evenwel maar weinig zeggen, iets, dat men ons wel zal willen toegeven, als wij zeggen dat ieder huis niet minder dan dertig à vijftig bewoners telt. Over het algemeen waren de huizen van zeer goede bouwstoffen vervaardigd, en droegen zij de kenteekenen van eene uitmuntende

bewerking. Niet zelden waren zij met snij- en schilderwerk versierd. De dorpen zagen er net uit, en de vrouwen, die zich bezig hielden met het maken van stoffen en daarbij van eene menigte dartele kinderen omringd waren, leverden een genoegelijk beeld op van nijverheid, gezondheid en huisselijkheid.

Ons oorspronkelijk voornemen was, onzen togt voort te zetten tot het groote meer van Toba; maar de omstandigheid dat we zulk eene groote bevolking aantroffen, en dat één onzer ziek werd, maakte het noodzakelijk dat plan op te geven, en ons voor het tegenwoordige te vergenoegen met den reeds afgelegden togt. Na eenige dagen, in bezoeken en feesten doorgebragt, beklommen wij dus eenige van de omringende heuvelen, om het land aan gene zijde van het distrikt Silindong te overzien. Eenmaal vergezelden ons twee gidsen van het voornaamste opperhoofd, die in last hadden alle inlichtingen te geven, waartoe zij in staat waren; bij eene andere gelegenheid zond een der andere hoofden twee geleiders met gelijke instructiën. Twee van deze lieden waren aan de oevers van het meer geboren en hadden er het grootste gedeelte van hun leven doorgebragt: deze schenen te geloofwaardiger, omdat hunne berigten, hoewel zij die op verschillende tijden en plaatsen mededeelden, gewoonlijk zeer wel overeenkwamen.

Volgens hunne aanduiding was het midden van meer N. Oost ten N. van de plaats, waar zij stonden, en dus waarschijnlijk ten N. O. van Tapanoeli. Uit den afstand, waarop zij aan wederzijde van dit punt de uiteinden plaatsten, berekenden wij de lengte op zestig à zeventig mijlen. De berigten aangaande de breedte waren verschillend; wij zouden meenen, dat die van vijftien tot twintig mijlen was. In het midden van het meer zou zich een eiland bevinden van ongeveer ééne mijl in middellijn. Hierop wordt op vastgestelde tijden eene markt gehouden, waarheen verschillende koopwaren van de omliggende oevers vervoerd worden, in lange en smalle booten, voortgestuwd door veertig tot zestig riemen. De veiligheid van deze wordt, wegens de uitgestrektheid van het meer, bij stormachtig weder in groot gevaar gebragt. Onze gidsen spraken van eene diepe en snelvlietende rivier, die, van de bergen van Dairi, in het binnenland van Singkil, komende, zich aan het noordeinde

zoude ontlasten: behalve deze rivier, Aik Bakároe genaamd, zoude er nog een groot aantal kleinere van alle zijden in dit meer uitloopen. De groote hoeveelheden van water, uit deze verschillende bronnen hierin vallende, gaven ons aanleiding om naar een' uitweg van het meer te vragen; maar hieromtrent kregen we geen voldoende inlichtingen.

Aan de oostzijde bemerkten wij een' hoogen bergrug, die zich van het noorden tot ongeveer halverwege het meer uitstrekte, waar hij plotseling afgebroken werd, waardoor het land aan de zuidoostzijde laag en open was. Van het zuidelijk einde scheen men geheel niets te weten, en daarom konden wij ook van die zijde geheel geen regtstreeksch of voldoend onderrigt krijgen aangaande eene uitwatering. Na vele navorschingen en verklaringen moesten we ons vergenoegen met eene gissing, gegrond op de ligging van het meer en het algemeene voorkomen van het omliggende land; — bij de weinige bekendheid met de oostkust, waarvan wij alleen wisten dat zij over eene groote uitgestrektheid laag gelegen, met *alang-alang* bedekt en aan de overstroomingen van het watergetij onderhevig is, besloten wij, dat het meer een' uitweg moest hebben, welligt in het *alang-alang* minder zigtbaar, of anders, dat het geen vrije gemeenschap met de zee heeft.

De eerste reis dat wij de heuvelen beklommen, hadden wij onze navragen omtrent het meer gestaakt, en onze blikken op het omliggende landschap geworpen, toen de gids er uit zich zelven bijvoegde, dat het water tweemaal daags rees en viel. Aangezien hij nooit in de nabijheid van de zee geweest was, was hij geheel onbekend met ebbe en vloed, en schreef hij de beweging van het meer aan het vermogen der geesten toe, die het bewoonden, of aan dat van hun voornaamste opperhoofd, wiens heerschappij voornamelijk het bijgeloof ten grondslag scheen te hebben. Onze verdere onderzoekingen lieten wij rusten tot dat wij met andere gidsen een' hoogeren heuvel beklommen: de gemelde bijzonderheden werden toen ten vollen bevestigd, en al onze vragen, later daaromtrent gedaan, werden eenparig en duidelijk met een zelfde gevolg beantwoord. Verder vernamen wij dat bij volle of nieuwe maan de was en het vallen van het water aanmerkelijker waren, zoodat het dan somwijlen met den oever gelijk stond. De eenige

verandering, die deze gewigtige zaak in ons eerste besluit maakte, was, dat het meer, in plaats van zulk een' onaanzienlijken uitweg als wij hadden vooronderstald, een veel grooteren moest hebben, maar van welken aard die was, konden wij niet bepalen. Naar de kust terugkeerende, bemerkten wij dat de mond van de rivier Rokkan, volgens de kaart van den heer MARSDEN, op zulk een' kleinen afstand van het zuideinde van het meer ligt, dat hierdoor eene gemeenschap tusschen deze twee waarschijnlijk is. Een der hoofden van Tapanoeli deelde ons later eene traditie van de Bataks mede, die genoegzaam is om hunne onbekendheid met de bewuste uitwatering te verklaren: deze verhaalde namelijk, dat er zuidoostwaarts eene zekere plaats was, die zij als het verblijf van booze geesten beschouwden; naar hunne meening zou de vermetele, die het wagen durfde deze plaats te overschrijden, met een' onmiddelijken dood gestraft worden. Wij houden ons overtuigd, dat dit geloof krachtig genoeg zoude zijn om de bijgeloovige Bataks van deze plaats verwijderd te houden.

De streek tusschen Silindong en Toba wordt ingenomen door het distrikt Boetar, een hoog en vlak land, waarover wij een uitgestrekt en schoon gezigt hadden. Het scheen dertig mijlen lang en twintig breed te zijn, ten noordoosten begrensd door Toba, ten noordwesten door hooge bergen, oogenschijnlijk oost- en westwaarts loopende, ten zuidwesten door Silindong en ten zuidoosten door eene heuvelachtige streek, die zich zuidwaarts waarschijnlijk tot het distrikt Angkola uitstrekt. De noordelijke deelen schenen zeer geschikt te zijn voor bebouwing en waren ook op ruime schaal daartoe aangewend. De geheele vlakte was volkomen vrij van boschgewas, en vertoonde, zoo ver het oog reikte, een groot, onafgebroken, groen veld. Bij een verder onderzoek met den teleskoop, ontdekten wij dat zij rijk voorzien was van afzonderlijk staande stroohutten, welke door den verren afstand zoo verkleind waren, dat wij daarbij dachten aan kudden schapen of rotsbrokken, over de oppervlakte verspreid. Bij iedere hut behoorde een veld of lapje gronds met bergrijst. De dorpen, in zooverre wij die onderscheiden konden, waren open en zonder verdediging; en de rook, die op ieder gezigtspunt oprees, gevoegd bij de kalmte, die allerwege scheen te heer-

schen, wekte een denkbeeld van vrede en veiligheid op, waarvan wij nog maar zelden getuigen waren geweest sedert wij ons geboorteland verlaten hadden.

Onder een' der heuvelen aan den oostelijken kant van Silindong werd ons eene heete bron aangewezen; maar ongelukkig stelden wij het bezoeken daarvan uit tot den avond vóór onze terugreis; toen werd het te laat om er de aandacht aan te wijden, die zij scheen te verdienen. Het water borrelde op vele plaatsen binnen een' omtrek van vijftig yards op, en stroomde met snelheid voort met eene breedte van één' voet, en zes duim diepte. Wij hadden geen thermometer bij ons, maar waren van oordeel dat het bij de opborreling eene temperatuur zal gehad hebben van omstreeks 180 graden Fahrenheit. Het had zulk een' overvloed van kalk afgezet, dat nagenoeg een morgen lands met eene laag van verscheiden voeten dikte daarvan bedekt was. Van dien kalk maken de inboorlingen gebruik bij het *sirih* kaauwen. Dit gebruik van de *sirih* of het *betel-blad* schijnt eerst in den laatsten tijd ingevoerd te zijn, want het is nog zeer beperkt. Behalve kalk, scheen ook een zeker metaal in de bestanddeelen van het bronwater te zijn, welk metaal, op sommige plaatsen van eene groene, en op andere van eene roestkleur, hier en daar was verzameld. Van de geneeskracht kunnen wij niets zeggen, daar wij niets vernomen hebben, dan alleen, dat de inboorlingen er gebruik van maken ter vermeerdering van hunnen eetlust, en ter vermindering van het lastige, aan eene overladen maag verbonden.

Te zeven uren 's morgens verlieten wij, den 11[den] Mei, Silindong, op onzen terugreis naar de kust, en kwamen 's middags te vier uren te Hoeta-tinggi. Na een' hartelijken maaltijd konden wij ons een paar uur lang vermaken met *pantoens*, of nationale liederen, uitgevoerd door een gezelschap van vrouwen, die tegenover ons verblijf een' kring vormden; gedurende dien geheelen tijd zongen ze bijna zonder ophouden door, op de maat van handen en voeten. Wij verlieten dezen *kampong* (omheind dorp) den volgenden morgen ten zeven uren, en namen 's namiddags onzen intrek voor dien nacht in een dorp aan de westelijke bergketen, met name Naga-timboel. Hier sliepen wij op een paar ellen afstands van den schedel van een man, dien men opgegeten had; deze schedel

was bij wijze van trophée in een openbaar gebouw opgehangen. Daags daarop begonnen wij onzen verderen togt te acht uren, en bereikten Sibolga, aan de oevers van de baai, te twee uren, hebbende alzoo de reis van de vlakte van Silindong tot deze plaats in drie en twintig en een half uur afgelegd, met inbegrip van zes uren rust onderweg. Op onze terugreis kwam ons niets opmerkenswaardigs voor, behalve dat wij tusschen de eerste en tweede bergketen den weg insloegen, die regtstreeks naar Sibolga voert, en in elk opzigt te verkiezen is boven den weg, die naar Tapanoeli leidt.

Bij het medegedeelde memorandum onzer reis voegen wij eenige opmerkingen betreffende het land, het karakter, de instellingen en de taal der Bataks, gedeeltelijk op de reis zelve gemaakt, en deels ook het resultaat van eene vroegere kennismaking met deze onderwerpen.

GESTELDHEID DES LANDS.

Het land bekend onder den naam van het land der Bataks, beslaat geheel en al dat deel van Sumatra, hetwelk gelegen is tusschen den Evenaar en 2½° Noorderbreedte, met uitzondering van eenige Maleische volkplantingen aan den mond der rivieren op beide kusten. Ten noordwesten wordt het begrensd door Atjih, en ten zuidoosten door de Maleische landen Rau en Manangkabau. Het wordt in een groot aantal distrikten verdeeld, waarvan de voornaamste zijn: Toba, Mandéling, Angkola, Hoembang en Sinambila. Het distrikt Toba, 't welk het grootste is, wordt weder verdeeld in Toba Silindong, Toba Holbang en Toba Linton.

Van Aer-Bangis in eene noordoostelijke rigting over het eiland gaande, ontmoeten wij de Batak-distrikten Loeboe en Manambing. Van Natal in eene zelfde rigting voortgaande, hebben wij de distrikten Palampoengan en Mandéling. Van Batang Taroh af ontmoeten wij de distrikten Angkola, Baroemoen en Samadjamboe; van Tapanoeli gaande, Pagaran-lamboeng, Toba Silindong, Boetar, Toba Holbang en het distrikt Hoembang. Noordoostwaarts van Baros vinden wij de distrikten Toba

Linton en Sinambila; van Singkil, het distrikt Dairi; en van Taroemon af treffen wij de distrikten Alas, Karau en Ria aan, die zich in het binnenland tot digt bij het noordeinde van het eiland uitstrekken.

Het meer van Toba, waarvan het midden, zoo als wij reeds opgaven, noordoostelijk van de volkplanting te Tapanoeli gelegen is, bevindt zich nagenoeg in het middenpunt van het Batakland, en de volkrijkste distrikten liggen aan de oevers van het meer. Aan de westelijke zijde liggen Toba Holbang en Toba Linton; aan de oostelijke, het distrikt Hoembang, dat zich ongeveer tot de oostkust uitstrekt; en aan den noordwestelijken kant ligt Sinambila.

AFKOMST.

In antwoord op verschillende vragen omtrent den oorsprong der Bataks, berigtte ons het voornaamste opperhoofd van Silindong, dat zij zich zelve voor het eerste volk hielden, dat zich op Sumatra gevestigd had; maar dat de overleveringen van het moederland verloren waren waren gegaan, op deze ééne na, dat het verre oostwaarts over zee gelegen was. Voorts, dat zij eerst oostwaarts van het meer landden, en dat zij, de gemakken, die het opleverde, ontdekt hebbende, zich aan de boorden daarvan neerzett'en; dat zij, na verloop van tijd sterk vermenigvuldigd, in grooten getale zich in de vlakte van Silindong vestigden. Eindelijk, dat, bij de voortgaande toeneming der bevolking, de distrikten Dairi, naar het noorden, en Angkola, naar het zuiden, achtereenvolgens bezet werden; en dat de bewoners van het laatstgenoemde zich langzamerhand tot Manangkabau verspreiden, hetwelk meer invloed kreeg dan al de overige. Bij deze bijzonderheden voegde hij nog het verhaal van Alexander den Grooten, die zijn rijk onder zijne drie zonen zoude verdeeld hebben, den één' benoemde tot Sultan van Roem, den tweeden van China, en de derden van Manangkabau. Hij zeide dat de Sultan van Manangkabau, op het toppunt van zijne magt, het eiland rondreisde, en de voornaamste hoofden in hunne respectieve betrekkingen aanstelde; dat hij na het doen van eene geschikte keuze voor

de Bataks, dezen een kenteeken opgaf, waaraan in het vervolg de opvolger altijd zou te erkennen zijn. Dit teeken is een zwart plekje onder de tong. Op onze vraag hoe de Bataks tegenwoordig den Sultan van Manangkabau beschouwden, en of zij zich aan zijn gezag lieten gelegen liggen, verzekerde hij, dat men hem nog altijd als den Souverein des lands beschouwde, verheven boven hunne eigene onmiddellijke opperhoofden, en dat overal een enkel bevel van hem met de meeste naauwgezetheid zoude worden nagekomen. In hoeverre deze losse overleveringen, met betrekking tot het oorspronkelijk bevolkt worden dezer eilanden, geloof verdienen, vermeten wij ons niet te beslissen.

BEVOLKING.

Het distrikt Toba Silindong bevat twee en tachtig dorpen, naar onze schatting bewoond door tachtig tot honderd duizend zielen. Toba Holbang en Toba Linton werden door de inlanders als veel grooter en volkrijker beschreven; terwijl Hoembang elk dezer nog verre overtrof. Sinambila bevat honderd twintig kampongs, en in evenredigheid van Silindong achten wij het bewoond door meer dan 100,000 zielen.

Wij weten maar weinig van de uitgestrekte provintiën Angkola en Mandéling, even als van Dairi, Alas, Boetar en de kleinere distrikten; maar, bij eene vrije en algemeene berekening houden wij het er voor, dat de geheele bevolking van het land der Bataks zeer digt bij de anderhalf millioen zal beloopen.

VOORKOMEN.

Het viel ons in het oog, dat het persoonlijk voorkomen der Bataks van Silindong veel had van dat der Hindoes. Zij zijn doorgaans van eene middelbare grootte, welgemaakt en sterk; hunne gelaatstrekken (inzonderheid de neus) zijn eenigzins vooruitstekend. Zij hebben eene zachte huid, ligter van kleur dan die der kustbewoners. Zij dra-

gen lang haar, op de wijze der Hindoes boven op het hoofd bijeengebonden; de vrouwen scheiden het hoofdhaar van voren juist zoo als de vrouwen in Indië. Wij herinneren ons niet onder de menigte menschen, die ons gestadig omringden, een enkel voorbeeld van natuurlijke mismaaktheid te hebben aangetroffen. De aangezigten der kinderen zijn doorgaans aanvallig, daar men er eene uitdrukking van zachtaardigheid op ziet, met groote levendigheid gepaard; maar wanneer zij den leeftijd van tien of twaalf jaren bereiken, worden hunne voortanden bijna tot op het tandvleesch afgevijld, en dan zwart gemaakt, iets, dat hun een veel minder bekoorlijk uitzigt geeft. De vrouwen hebben gewoonlijk, als zij den rijperen leeftijd bereiken, alle sporen van schoonheid verloren; dit kan geen verwondering baren, als men bedenkt, dat het grootste deel van den veldarbeid, zoowel als het huiswerk en het vervaardigen van stoffen, op haar nederkomen.

KLEEDING.

De mannen dragen twee stukken gestreepte stof van verschillende kleuren, en van bijna twee en een halve yard lang; het eene wordt met een' gordel om het lijf vastgemaakt en hangt tot op de voeten; het andere wordt als een shawl los over de schouders geworpen. Bij de hoofden der Bataks zijn deze stukken van franjes en van een' kunstig en net met de naald bewerkten rand voorzien. Om het hoofd dragen de geringeren doorgaans een band van stroo of bast, die een weinig boven de ooren wordt zamengebonden, zóó, dat de kruin ongedekt blijft; ook ziet men dikwijls een' krans dragen, van een groenen heester gemaakt. De voornameren dragen een stuk blaauw of wit uitlandsch laken, van vijf ellebogen lengte, en op dezelfde wijze vastgebonden, zoodanig dat de beide einden uitsteken, één daarvan boven het ééne oor, het andere boven het oog daartegen over. De opperhoofden dragen ook oorringen van gemiddelde grootte. De vrouwen hebben geen hoofdeksel; na het huwelijk dragen ze slechts één enkelen doek, om de lenden vastgemaakt, terwijl de bovenste ligchaamsdeelen geheel ongedekt

blijven. Vóór haar huwelijk hebben zij een kleedingstuk daarbij, dat de borst bedekt; maar in de nabijheid van het meer was dit niet in gebruik: dáár bedekten de gehuwde vrouwen haren boezem, terwijl de ongehuwde hem ontbloot hielden. De dochters van de hoofden hebben somtijds dik koperdraad om de handgewrichten gevlochten, en, als ze ongehuwd zijn, eenige snoeren koralen om den hals. De kinderen loopen naakt tot hun zesde of achtste jaar, of zelfs langer. Wanneer de mannen hunne dorpen verlaten, voeren zij een' zak met zich, die nu eens van mat, dan eens van geitenvel gemaakt is, en tabak, gambir, sirih, kalk, enz. bevat. Bij de opening van den zak is een dikke koperen ketting vastgemaakt, van drie of vier voet lang, aan welks einde zich gewoonlijk eene groote, platte ijzeren tang bevindt, voor het uittrekken van den baard. Deze ketting dient tot een tegenwigt van voren, wanneer de zak over den schouder is geworpen.

De bewoners van Silindong maken geen gebruik van opium noch van bedwelmende dranken, met uitzondering van den palmwijn; maar de beide seksen van allen leeftijd zijn buitengewoon verslaafd aan het rooken van een prikkelend kruid, dat eenigzins slaapwekkend is; zij stappen hier intusschen gaarne van af, als er tabak te krijgen is. De mannen ziet men, daar zij maar weinig bezigheid hebben, zelden zonder pijp, hetzij ze t'huis zijn of op reis. Deze pijpen zijn zeer groot over het algemeen; de steel is ongeveer vier voet lang, en de kop naar evenredigheid, zoodat men bij het zien van zulk eene pijp, haar wel voor een' grooten hamer konde houden, zoo als ons eens overkwam. Die der opperhoofden zijn meestal van koper, gepolijst en net uitgesneden; van de minderen zijn ze niet zoo groot en van hout gemaakt.

De bewoners van Silindong zijn verre van zindelijk, noch op hun persoon, noch in hunne huizen. Wij gelooven dat zij hunne kleederen nooit wasschen, en zich maar zelden baden. Toen wij hun de reden daarvan vroegen, kregen wij ten antwoord, dat het water te koud was.

VOEDSEL.

Rijst en zoete aardappels, met eene ongewone hoeveelheid zout, maken het voornaamste voedsel van de Bataks uit: alleen bij buitengewone gelegenheden vergasten zij zich aan het vleesch der dieren. In de keuze daarvan, en zelfs van kruipende dieren, nemen zij het niet naauw: paarden, buffels, koeijen, varkens, gevogelte en geiten staan het hoogst in hunne schatting; maar zij maken ook geen zwarigheid om honden, katten, slangen, apen, vledermuizen, enz. te eten; daarbij komt het er bij hen weinig op aan, of het dier een' natuurlijken dood gestorven, dan wel, of het in goede gezondheid gedood is; of het eerst sedert kort dood is, dan wel op het punt van te bederven. Wanneer een dier geslagt is, verzamelen zij het bloed, en gebruiken dat als eene saus, die zij over het vleesch uitstorten, wanneer het gekookt en in stukjes van omstreeks één ons zwaar gesneden is. Daar zij het in de kookkunst niet ver gebragt hebben, moeten zij zich dikwijls tot streeling van den smaak enkel met zout behelpen, in gevallen, waarin de Maleijer *sambals*, enz. zoude gebruiken. Dit kan wel aanleiding gegeven hebben, en misschien niet zonder grond, tot de meening, dat de Bataks eene buitengewone hoeveelheid zout verbruiken.

KARAKTER IN HET ALGEMEEN.

Geheel verkeerd is de meening, die ten opzigte van het algemeen karakter en de geaardheid der Bataks gekoesterd wordt, en welke door de Maleijers in hunne nabuurschap, zoowel als door Europeanen, blijft standhouden. Misschien heeft het genoegzaam bewezen feit dat zij menscheneters zijn, als van zelf tot de gevolgtrekking geleid, dat het een buitengemeen wreed en verschrikkelijk volk was. Wij zelven waren zoozeer vervuld van deze gedachte, dat wij, ofschoon een verblijf van twee jaren op de grens van hun land niets opgeleverd had om onze meening te bevestigen, toch verwachtten, dat we er in het binnenland bewijzen van zouden zien. Hoe het nu ook met andere distrikten gesteld moge

zijn, zooveel is zeker, dat de bewoners van Silindong in bedaardheid en schroomvalligheid zelfs voor de Hindoes niet behoeven onder te doen. Wanneer er tusschen bijzondere personen van hetzelfde dorp een misverstand bestaat, dan loopt dit toch zelden hooger dan tot woorden of eene aanklagt bij het opperhoofd; en hunne oorlogen bestaan bijna alleen in naam. Deze duren wel eens vijf of zes jaren, zonder noodlottig te worden aan meer dan twee of drie personen van beide kanten. De beide partijen rooven elkanders oogst of vee niet weg, en gedurende ons verblijf in Silindong gebeurde het, dat twee mannen om bijzondere zaken in het dorp kwamen, waar wij ons ophielden; met één hunner was onze gastheer in oorlog, en toch onthaalde hij hen gastvrij en liet ze ongemoeid vertrekken. Hiermede willen wij evenwel niet gezegd hebben, dat de Bataks een vriendelijk en menschlievend volk zijn; talrijk zijn, helaas! de voorbeelden van hunne groote ongevoeligheid en wreedheid ten opzigte van ongelukkigen en van vijanden, die zich in hunne magt bevonden. Hun schijnbaar vreedzame aard komt misschien op rekening van hunne lafhartigheid, en wordt mede veroorzaakt door den invloed, dien een duister en slaafsch bijgeloof, uit welks boeijen zij geen enkel oogenblik bevrijd zijn, op hen uitoefent. De gastvrijheid wordt op eene ruime schaal beoefend, als openbare deugd, zoowel als bijzondere; maar de gierigheid heeft in hen diepe wortelen geschoten, en laat zich dikwijls opmerken.

GODSDIENST.

De Bataks gelooven aan het bestaan van één Opperste Wezen, den Schepper der Wereld, wien zij Debata Hasi Así noemen. Zij meenen, dat hij, na de voltooijing van het scheppingswerk, geheel werkeloos gebleven is, en het bestuur in alle deelen heeft opgedragen aan zijne drie zonen, Batara Goeroe, Sori Pada en Mangana Boelan, die evenwel niet in persoon regeren, maar door Wakíls of gevolmagtigden, die zij over verschillende deelen der aarde gesteld hebben. Aan deze Wakíls geven zij de onderscheidingstitels van Debata digingang, Debata detora en De-

bata dostonga, of de boven-, de beneden-, en de middengoden, naar de afdeelingen, over welke hunne respectieve meesters het bestuur hebben. Batara Goeroe stellen zij voor als den god der geregtigheid, Sori Pada als den god der genade, en Mangana Boelan als de oorspronkelijke bron des kwaads, en den bestendigen aanhitser om het te doen. De laatstgenoemde zoude het grootste aandeel hebben in de leiding der menschelijke zaken, en te allen tijde in staat zijn de goede voornemens zijner broederen te dwarsboomen: in welke omstandigheden de Bataks zich dus ook bevinden, leggen zij zich er altijd het meest op toe, zich zijne gunst te verzekeren. Aangezien zij meenen dat het goede in het algemeen in de afwezigheid des kwaads bestaat, bekommeren zij er zich weinig om hoe zij door Batara Goeroe of Sori Pada beschouwd worden, zoo lang zij maar in de gunst van Mangana Boelan staan. Batara Goeroe is (zoo als zijn naam reeds aanduidt) de voornaamste leeraar der menschen; en wanneer Sori Pada denkt dat hij hen te onvriendelijk behandelt, beklaagt hij zich bij hem te hunnen behoeve.

Daarbij tellen zij onder hunne godheden de fabelachtige slang Naga Padoha, die zij met horens als eene koe de aarde dragende voorstellen. Ook meenen zij dat ieder dorp zijn' Boroe na mora, Bora Saniyáng Naga, en Martoea Sambaon, of beschermgoden heeft, die voor de belangen van het dorp waken en de zaken daarin regelen; door offers trachten zij de gunst van dezen te verkrijgen.

Behalve deze bijzondere tusschenkomst in de algemeene zaken der gemeente, vooronderstellen zij dat ieder persoon omgeven en bewaakt wordt door een aantal zoo goede als kwade geesten, Begoe en Saitan genoemd. Dit zijn voornamelijk de zielen van hunne overleden voorouders, aan wie zij eene groote magt over de levenden toeschrijven, zoowel om hen te beschermen als om hen te kwellen. Ten gevolge van deze verschillende orden van godheden en ondergeschikte geesten worden de Bataks in zulk eene bestendige vrees gehouden, dat zij nooit zonder den grootsten angst hunne dorpen verlaten, al is de reis niet ver en het gevaar onwaarschijnlijk. Al zijn de gevaren onzigtbaar, toch houden zij ze voor wezenlijk: voor anderen mag een pad veilig en vrij schijnen, hunne verbeelding, altijd vervuld met Begoes en Saitans, doet hen overal een'

duivel zien. Op den weg naar Tapanoeli vraagde ons eens een voorbijtrekkend gezelschap met den grootsten angst of wij geen Saitans ontmoet hadden. Geen dorp hadden zij door te trekken dat niet zijn Boroe na mora en Romboe si porhas had, om de belangen van het dorp te beschermen of er de beleedigingen van te wreken; daarbij nog een heirleger van geesten, die zich in de nabijheid ophielden; en indien zij of hunne voorouders een' hunner met verachting behandeld of beleedigd hadden, dan konde nu wel de ure der wraak voor hen gekomen zijn.

PRIESTERSCHAP.

Daar de over de dorpen en personen gestelde godheden volgens de meening der Bataks door opmerkelijke verschijnselen in sommige voorwerpen hunne goed- of afkeuring openbaren, bestaan de voornaamste vereischten om de priesterlijke bediening te bekleeden in de kennis der artikelen, die als offers moeten dienen en de voegzame tijden om ze aan te bieden, gevoegd bij eene volkomene bedrevenheid in de teekenen en voorteekens. Gewoonlijk is er in ieder dorp één priester. Wij gelooven dat hij niet tot zijne bediening wordt ingewijd, maar uit dezulken gekozen wordt, die het best met hunne boeken en bijgeloovigheden bekend zijn; en daar de bekwaamheid om te lezen doorgaans alleen tot de huisgezinnen der hoofden beperkt is, gebeurt het niet zelden dat de betrekkingen van Radja en Priester in één' persoon vereenigd zijn. Hij verklaart al hunne godsdienstige boeken, en overeenkomstig zijne uitlegging wordt de dag gekozen, die voor hunne verlangens gunstig is; zij zullen niet tot de beuzelachtigste onderneming overgaan, noch zich de geringste verandering in hunne huishoudelijke zaken veroorloven, zonder hem eerst te raadplegen. Wij hebben het bijgewoond, dat eens de verzorger der koeijen van den Datoe van Sibolga zijn' meester kwam berigten, dat er eene bergplaats voor zijn vee in gereedheid was gemaakt om het te ontvangen. Onmiddellijk liet de meester zijn boek halen, opdat hij daaruit zien konde of de dag voor de toelating gunstig was; zoo niet, dan moesten de dieren zóó lang zonder schuilplaats blijven en in gevaar van door

de tijgers aangevallen te worden, tot dat er zich zulk een dag zoude voordoen. De Datoe of priester ontdekt den aard van elken dag voornamelijk met behulp van zekere tafel, Perhala-an, die uit twaalf horizontale lijnen bestaat, overeenkomende met het getal der maanden van elk jaar; dertig loodlijnen, die elke maand in even zooveel dagen verdeelen, loopen door den eersten en vormen in het geheel driehonderd zestig vierkantjes, alzoo met de dagen des jaars overeenkomende. Op deze vierkante tafel zijn ook vier diagonalen getrokken, waarop hieroglyphische teekenen geschilderd zijn, die twee sterrenbeelden voorstellen, den Schorpioen en het Zevengesternte, waarvan het eerste, bij de Bataks Bentang Hala genoemd, voor het meest onheilspellende gehouden wordt. Dit beeld is zoo gemaakt, dat het vier dagen bedekt; het hoofd één, het ligchaam twee, en de staart één: die, welke door het ligchaam bedekt worden, heeten gelukkige dagen; de andere daarentegen zijn zoo ongelukkig, dat er volstrekt niets kan ondernomen worden met eenige hoop op goeden uitslag. Bij deze tafel heeft deze geleerde Datoe daarenboven twee staven, tondoeng hoedjoer en tondoeng rangas genoemd; deze zijn vier voet lang en van een zeer donker en hard hout vervaardigd; aan het boveneinde is het gezigt van een dier uitgesneden, en ieder deel der staven is van bijzondere teekenen voorzien, die den priester, als hij ze ontcijfert, in staat stellen om verloren of gestolen eigendom te ontdekken. Bij deze instrumenten van zijne verborgene kunst kan men nog een boek voegen, ati siporhas genoemd, en een touw, romboe siporhas: door het eerste geeft hij den besten tijd op om een' vijand aan te vallen; met behulp van het laatste meet hij de sterkte van beide partijen. Het is intusschen nog niet voldoende, dat hij dit alles weet uit te leggen: in een ei, een' hond, een varken, moet hij veel gewigtigs zien kunnen; hij moet bekend zijn met honderd zeven en zeventig verschillende voorteekenen, die de ingewanden der vogelen opleveren; met zeventig andere, die in verkalkte lijm te ontdekken zijn, en met drie en zeventig, uit kruiswijze doorgesneden limoenen op te maken; daarbij moet hij de formulieren van de gebeden en aanroepingen, die in zijn distrikt het meest geacht zijn, voor de vuist kunnen opzeggen.

OFFERS.

De Bataks bieden hunnen goden geen dankoffers aan. Daar zij hun bij het volle genot van gezondheid, voorspoed en vrede niets te vragen hebben, worden ze geheel verwaarloosd. Eerst wanneer zij op het punt zijn eene gevaarlijke onderneming te beginnen; wanneer zij eene lange reeks van ongelukken ondervinden; wanneer zij door een' oorlog bedreigd worden; of strenge en langdurige plagen verduren; dan eerst roepen zij de schimmen hunner vaderen aan en bieden den goden offers. Maar in elk der genoemde gevallen, en voornamelijk in het laatste, wendt zich de schroomvallige Batak tot den Datoe om de oorzaak en het geneesmiddel van zijne droefenis te weten te komen. Hij neemt eenen vogel en wat rijst tot een geschenk mede. Den vogel opengesneden hebbende, valt het den Datoe niet moeijelijk, uit de groote verscheidenheid van duidelijke aanwijzingen, die zijn verlicht verstand hem doet zien, een voorschrift op te maken, dat juist geschikt is voor de omstandigheden van den beschroomden en neêrslagtigen ongelukkige, die zich tot hem wendt. Wat hem zoo veel leed veroorzaakt, dit wordt hem gewoonlijk gezegd, is eene bezoeking, hem om het wangedrag van een' zijner voorvaders aangedaan door een' of anderen geest; en hij moet een feest aanrigten ter eere van zijn' vader of grootvader, en diens bemiddeling inroepen. Door middel van zijn boek wijst dan de Datoe het dier aan, 't welk voor deze gelegenheid het meest geschikt is, gewoonlijk een buffel, bokje, varken of vogel, al naar de omstandigheden van den boeteling. Deze roept, wanneer de gevorderde toebereidselen gereed zijn, op den bestemden dag zijne vrienden en betrekkingen bijeen, die drie dagen en nachten lang met hem dansen en feest houden. Op den derden dag, terwijl men druk aan het dansen is, meent een der feestgenooten, dat de geest van zijn' overleden bloedverwant, door het geluid van den gong van de naburige bergen en afgronden gelokt, waar hij op paden zweefde, die door geen' mensch begaan werden, in hem gevaren is, en valt als bewusteloos neder. Wat bijkomende, geeft hij voor, dat hij niet meer dezelfde is van zoo even,

maar dat hij hun overleden vriend is, en hier gekomen om hen te ontmoeten en aan hun feest deel te nemen. Daarop wordt de kost voorgezet, die zij gereed gemaakt hebben, en waaraan hij zich niet onbetuigd laat; dan spreekt de persoon, die den maaltijd geeft, den geest van den overledene aan, en deelt hem in bijzonderheden de treurige omstandigheden mede, die oorzaak zijn geweest, dat men hem heeft doen komen; ten slotte verzoekt hij hem om zijne tusschenkomst bij de goden of demons, die hem deze ongevallen hehben toegezonden, opdat ze van hem mogen worden weggenomen. De bezetene geeft daarop een antwoord, dat den gast het best moet bevallen, of dat hij meent de meeste kans van vervulling te zullen hebben; wordt daarop weder bewusteloos en komt dan weêr voor goed bij.

Dit kan beschouwd worden als eene daad van godsdienstige vereering, door middel hunner stamouders aan de goden toegebragt. Doch dit is niet de eenige wijze, waarop zij de goden mogen naderen. Men kan ook smeekingen verkiezen, en offers, die, zonder den bijstand van den priester, onmiddellijk aan één hunner of aan allen gezamenlijk gebragt worden, wanneer men maar zorg draagt, dat de voorschriften, die in hunne godsdienstige boeken gevonden worden; naauwkeurig worden opgemerkt.

De eenige godsdienstige plegtigheid van algemeen belang, en waartoe het gansche dorp zich vereenigt, is die, welke plaats heeft op den avond, vóór dat de vijandelijkheden beginnen. Wanneer de Datoe den daartoe geschikten dag heeft aangewezen, wordt er eene tijdelijke loods in het midden van het dorp opgerigt, waar al de bewoners bijeenkomen. In het midden van deze loods spreidt de Datoe een groen laken uit, oelos genoemd, aan welks middelste gedeelte twee koorden van twee voet lang met wassen knobbels zijn bevestigd, welke menschenhoofden moeten verbeelden. Deze koorden, romboe siporhas, stellen de beide elkander vijandige partijen voor. Op onderscheiden plaatsen van deze koorden ziet men koralen, die de verschillende leden van elke gemeente moeten aanduiden; de bovenste beteekenen de hoofden; de onderste, de krijgslieden, enz.

Nadat zij nu eenigen tijd, bij het geluid hunner gongs zich verlus-

tigd en gedanst hebben, neemt de Datoe de romboe siporhas, ten aanzien van al het volk, in zijne handen, en roept den toorn van de goden en van hunne voorouders over hunne vijanden in; hij begeert van hen dat zij het door de romboe siporhas zullen openbaren of het hun vergund is de verongelijkingen hun land aangedaan te wreken. Daarop laat de Datoe de koorden vallen, en maakt dan uit de betrekkelijke ligging en andere teekenen op, wat er voor het tegenwoordige van een' goeden uitslag te wachten is; indien nu zijne slotsom gunstig is, maken zij een' dadelijken aanvang met hunne operatiën.

EEDEN.

Hoewel de Bataks geen beeldendienst hebben, wordt er nogtans in ieder dorp een houten of steenen beeld gevonden, dat eene menschelijke gedaante heeft, en waarvan vooral gebruik gemaakt wordt bij het afleggen van eeden. Tot het afleggen van zulk een' eed neemt men zijne toevlugt in regtsgedingen, waarbij een stellig getuigenis ontbreekt; en men zegt, dat er maar weinigen zijn, die de vermetelheid hebben, zich niet te bekommeren om zijne bekrachtiging. Bij gewigtige gelegenheden wordt er groote plegtigheid ten toon gespreid, en dan mag deze verrigting met regt eene godsdienstige heeten. Het geheele dorp verzamelt zich vóór het beeld, als wanneer de beleedigde partij een heirleger van geesten in en om het beeld oproept, om van de verrigting getuigen te zijn en den eed te hooren afleggen.

INVLOED DER GODSDIENST.

Van een' toekomstigen staat van belooningen en straffen hebben deze menschen geen begrip. Zij houden het er voor dat de geest, na de ontbinding van het ligchaam, gestadig in kracht en onafhankelijkheid toeneemt, en van alle lijden bevrijd is, zoodat ze ook niet met schrik tegen den dood opzien, behalve wanneer die met ligchamelijke smarten

gepaard gaat. Zij geven voor, niet te weten of de ziel al dan niet onsterfelijk is, maar spreken er van als of zij verloren gaat, wanneer hare nagedachtenis op aarde niet langer in eere gehouden wordt. Het is moeijelijk te bepalen welken invloed het gemis van alle denkbeelden omtrent een' toekomenden staat van vergelding op hun zedelijk karakter heeft. Dat het tegenoverstaande stelsel, van eene onmiddellijke tusschenkomst van bovennatuurlijke wezens, op hun gemoed een onbeperkt gezag uitoefent, kan men uit de medegedeelde opmerkingen gereedelijk opmaken, toch mag men gerust beweren, dat eerlijkheid, opregtheid, regtschapenheid, zuiverheid en dergelijke beginselen op de lijst hunner deugden niet gevonden worden, en dat de verdorvenheden van het hart, die zoo zeer heerschen onder onbeschaafde natiën, onbeperkt bij hen bestaan. Zij vinden er iets bespottelijks in, datgene na te laten, wat vermaak of voordeel kan opleveren, wanneer slechts het gevaar van in hechtenis genomen en door de wet gestraft te worden, kan vermeden worden, en, hoewel hieruit af te leiden zij, dat zij aan de natuur hunner opperste godheden de handelingen en hartstogten der menschen toeschrijven, die onmiddellijk voor hunne waarneming openliggen, overtuigt ons toch hunne tegenwoordige verdorvenheid, dat het stelsel van eene bovennatuurlijke bemiddeling, van welken aard ook, op zich zelf niet geschikt is den mensch op een verheven zedelijk standpunt te brengen.

TAAL.

In de taal der Bataks is eene zoo groote overeenkomst op te merken met die der Maleijers, dat wij ze voor dialekten van denzelfden oorsprong moeten houden. De meeste gemeene substantiva, en wel in evenredigheid van één tot drie, zijn óf dezelfde als in het Maleisch, óf zij hebben zoo veel overeenkomst, dat zelfs de leerling in het Maleisch ze dadelijk opmerkt; en hoewel in de bijvoegelijke naamwoorden, werkwoorden en bijwoorden het verschil eenigzins grooter is, valt toch ook hier de overeenkomst genoegzaam in het oog, dewijl de Bataks de verschillende wijzigingen des werkwoords grootendeels naar

een' zelfden grondregel vormen. De gewone spreektaal verschilt evenwel meer van het Maleisch, dan die, welke men gemeenlijk voor de schrijftaal gebruikt. Deze onderscheiden zij gewoonlijk door de namen Hata Haba-i-tan, of de deftige taal, en Hata Tohop, of de gewone taal; waarvan alleen de laatste algemeen verstaan wordt. In voorvoegsels en voornamelijk in de aan zelfstandige naamwoorden en werkwoorden gehechte letters is de taal der Bataks rijker dan in die der Maleijers; of liever, rededeelen, die eigenlijk in beide talen dezelfde zijn, nemen eene grootere verscheidenheid van vorm aan om aan de zachte en welluidende articulatie der Bataks te gemoet te komen. Dit is vooral opmerkelijk in de veranderingen, die het toevoegsel *hon*, hetwelk met het Maleische *kăn* overeenkomt, heeft ondergaan. Wanneer de laatste lettergreep van het werkwoord open is, is het aangehechte partikel op eene gelijkvormige wijze *hon;* b. v. *poda*, onderwijzen, wordt *poda-hon;* gaat daarentegen het oorspronkelijke woord uit op eene gesloten syllabe, dan wordt het toevoegsel zoodanig gewijzigd, dat het met de laatste letter van het oorspronkelijke woord ineenvloeit, zonder dat het een' klank vormt, die naar hun oordeel hard of ruw is; zoo wordt *pajob*, behouden, *pajop-pon; ènèt*, rukken, maakt *enet-ton;* van *dok*, bevelen, wordt *dok-kon* gevormd. Maar zelfs door deze wijziging van het aanvoegsel wordt het gehoor van den Batak niet altijd voldaan, dewijl de klank soms niet volkomen aan de welluidendheid voldoet. Men bedient zich daarenboven in de uitspraak nog van eene verandering in de laatste letter van het grondwoord; *injam*, leenen, wordt *injam-hon*, maar wordt uitgesproken *injap-pon; ambolong*, uitwerpen, wordt *ambolong-hon*, maar wordt uitgesproken *ambolok-kon; dènggan*, goed, wordt *denggan-ton*, maar wordt uitgesproken *denggat-ton; ogos*, wrijven, wordt geschreven *ogos-son*, maar uitgespreken *ogotj-tjon.*

Even als het Maleisch, is ook deze taal, wat de grammatische betrekking der woorden en den bouw der zinnen betreft, zoo eenvoudig mogelijk, daar zij slechts zeldzaam het gebruik van voegwoorden of van persoonlijke voornaamwoorden met duidelijkheid toelaat. Misschien is het geval, waarin de constructie het meest verschilt, het volgende: tusschen twee in beteekenis verschillende zelfstandige naamwoorden, waarbij

in het Maleisch enkel reeds door de plaatsing der woorden eene bezitting wordt aangeduid, voegen de Bataks altijd het woordje *ni*, overeenkomende met ons voorzetsel *van*; b. v. *whoem ni koe-ta*, de wet van het dorp.

Hunne taal heeft geene vermeerderingen te danken aan het Arabisch, maar de evenredigheid van Sanskritsche woorden, die men er in vindt, is, gelooven wij, grooter dan in het Maleisch. De reden daarvan mag wel zijn dat de Maleijers de godsdienst van den profeet hebben aangenomen, ten gevolge waarvan de Sanskritsche woorden op godsdienst betrekking hebbende, en die de Maleijers met de Bataks gemeen zullen gehad hebben, in onbruik zijn geraakt en door Arabische termen vervangen.

In de deftige taal der Bataks komen vele Maleische woorden voor, en het is opmerkelijk dat de Bataks er altijd den vollen klank aan geven, zoo als men dien naar den oostkant spreekt en schrijft; nooit de verkorte, of, volgens sommigen, verzachte uitspraak van Sumatra's Westkust. Het Bataksch evenwel, met deze beide wijzen van uitspraak vergeleken, zoude, naar ons inzien, door de Europeanen voor het meest welluidend en vloeijende gehouden worden. Ook moeten wij opmerken dat de spraakorganen der Bataks volkomen geschikt zijn om de Maleische taal in al hare geluiden met juistheid voort te brengen.

De letters van de Bataks zijn buitengewoon eenvoudig, in gedaante duidelijk te onderscheiden, gemakkelijk gevormd, en, een enkel geval uitgezonderd, ten volle geschikt om elken klank uit te drukken, die in hunne taal voorkomt. Even als het Sanskritsch worden zij van de linker- naar de regterhand geschreven, horizontaal (niet in perpendiculaire kolommen, zoo als sommigen gemeend hebben), en in ééne voortgezette lijn, zonder dat de woorden gescheiden worden. Daar zij zonder twijfel van Sanskritschen oorsprong zijn, deelen zij in den aard van dat stelsel, zoodat er aan elken consonant een onafscheidelijk vocaalgeluid bij zijn' eigen organischen klank gevoegd wordt, waardoor altijd eene duidelijke en opene lettergreep gevormd wordt.

De Bataks lezen op een' brommend zingenden toon, van lettergreep tot lettergreep en zonder rusten, zoodat het voor hen zelven moeijelijk is

elkander te verstaan. De heer MARSDEN geeft op, dat *de helft* der Bataks lezen kunnen, maar wij houden het er voor, dat hij verkeerd onderrigt is geweest. In de dorpen om de baai van Tapanoeli, welke ieder twee- à twaalfhonderd bewoners tellen, gelooven wij dat er van de vijftig zelden meer dan één lezen kan; in het distrikt Silindong is dit niet beter gesteld. Hunne boeken handelen voornamelijk over den oorlog, en wijzen de gunstigste tijd en wijzen aan om een' gelukkigen aanval op hunne vijanden te doen, of om een' storm af te slaan of te voorkomen; over de godsdienst, in welke de vormen van gebed voor bijzondere gelegenheden worden opgegeven, alsmede de voorwerpen, die tot offers geschikt zijn en de wijze om die te bereiden; over de verschillende gebruiken bij feesten enz. in acht te nemen; en over de geneeskunst, waarin ziekten, met hare oorzaken en geneesmiddelen, beschreven worden. Men moet intusschen niet denken, dat er in deze boeken eene of andere geregelde verhandeling over deze onderwerpen gevonden wordt. Die wij gezien hebben waren vol van ongerijmde fabelen, voorteekenen, voorzeggingen, voorschriften van toovermiddelen enz., met geen enkele nuttige les of zedelijke waarheid. Men zegt, dat dit volk eene scheppingsgeschiedenis bezit en een verhaal over den oorsprong van hun eigen land, maar wij hebben van deze werken geen afschriften aangetroffen.

DICHTKUNST.

De eenige dichtstukken, die de Bataks bezitten, zijn pantoens, welke zoowel in den bouw als in elk ander opzigt zooveel overeenkomst hebben met die der Maleijers, dat eene afzonderlijke beschrijving daarvan onnoodig is. Wij kunnen intusschen de opmerking maken, dat in deze oorspronkelijke wijze om de eerste ruwe pogingen van vernuft en gevoel onder de Bataks in stand te doen blijven, het vierregelig vers bij uitsluiting gebruikt wordt. Zij stellen hunne pantoens zelden op schrift; maar voor den minnaar, voor den redenaar, en voor allen, die naar onderscheiding en populariteit streven, hetzij als redetwisters, hetzij als

voorgangers bij de openbare gastmalen, is het onmisbaar een goeden voorraad van dezen rijmen in het geheugen te hebben. Zij zijn er zeer verzot op, die als woordenwisseling tusschen twee jonge lieden te hooren zingen; deze onderhouden daarmede een talrijk gezelschap gedurende wel tien of twaalf uren, en zijn daarbij nooit verlegen om een antwoord. Maar niet alleen bij vastgestelde gelegenheden wordt er van pantuns gebruik gemaakt: zij bezigen ze veelvuldig in het gewone gesprek om hunne opmerkingen meer gewigt bij te zetten; en in het algemeen is hun geheugen zoo wel voorzien, dat men naauwelijks een onderwerp kan ter sprake brengen, waarvoor zij geen toepasselijk rijmpje hebben. Men verdeelt ze in vier klassen, en wel: voor minnaars, voor het onderwijs der jeugd, voor de armen en voor uitboezemingen aan de goden.

WETTEN EN CANNIBALISMUS.

Over het algemeen hebben de Bataks, voor zoo verre wij te weten kwamen, geen strenge wetten; de straffen, hierbij bepaald, zijn op weinige uitzonderingen na billijk, en worden doorgaans ten uitvoer gelegd. Bijna alle overtredingen worden met geldboeten gestraft, die naar de beleediging en den rang van den misdadiger berekend worden; dewijl nu het opperhoofd, als regter optredende, altijd kan omgekocht worden, en hij gewoonlijk zelf de boeten ontvangt, moet er ongetwijfeld eene verregaande onderdrukking heerschen. Zij hebben geen geschreven wetboek, dat overal wordt aangenomen; maar in de meeste distrikten vindt men één of meer boeken met wetten en gebruiken, welker gewigt en gezag afhangt van de meerdere of mindere waardering van den persoon, die ze het eerst heeft nedergeschreven.

Zij, die bij huisbraak of straatrooverij op heeter daad betrapt zijn, worden openlijk met mes of geweer gedood en dan dadelijk opgegeten: geen geld kan hen redden. Zijn echter de misdadigers gelukkig genoeg om de onmiddellijke inhechtenisneming te ontkomen, dan worden zij slechts beboet. Een man, die op echtbreuk betrapt is, wordt oogenblikkelijk verslonden; de wet geeft verlof hem stukje voor stukje op te

eten, zonder dat men hem eerst van het leven beroove. De menschen, die in een' *grooten* oorlog gedood zijn, benevens de krijgsgevangenen, worden insgelijks in het openbaar opgegeten; dit mag intusschen niet geschieden, wanneer slechts twee dorpen met elkander krijg voeren: de gesneuvelden laat men alsdan op het veld liggen om door de respective partijen begraven te worden, en de gevangenen kan men vrijkoopen. Vóór twaalf maanden werden er twintig menschen op één dag opgegeten in het dorp, waar wij ons in Silindong ophielden, en alwaar hunne schedels nog bewaard worden. Dit waren bewoners van een dorp aan den weg naar de zeekust gelegen; onze gastheer zeide ons, dat zij de doortrekkenden zóó dikwijls hadden uitgeplunderd, dat hunne handelwijze niet langer te verdragen was. Zij zijn de laatsten, die in Silindong op eene zoo vreeselijke wijze den dood gevonden hebben.

SCHULDEN.

De intrest op kleine schulden wordt dikwijls tegen 100 pCt. 'smaands berekend. Een heer, die goed bekend was met de gewoonten der Angkola-Bataks, deelde ons mede, dat het in dit land geen ongewone zaak is, als een man met zijne geheele familie verkocht wordt, ter voldoening van eene schuld, die een paar jaar vroeger maar een' enkelen dollar bedroeg.

Hunne gebruiken zijn zeer barbaarsch in gevallen, waarbij het kansspel de schuld heeft teweeg gebragt. De persoon van den schuldenaar (zijn huisgezin of eigendom nooit) wordt gevat en in het blok (de voetboeijen) gezet, tot dat zijne nabestaanden de schuld betalen, of dat iemand er toe komt hem als mangiring (dienstpligtigen) schuldenaar te nemen. Het gebeurt intusschen dikwijls dat de bloedverwanten zich gelukkig rekenen van hem ontslagen te zijn; daarom behandelt de schuldeischer hem met alle mogelijke hardvochtigheid om zoo hun medelijden op te wekken of liever hun hoogmoed te kwetsen. Zoo lang niet iemand het betaalt, krijgt de gevangene zelfs voor geen oogenblik de vrijheid om uit zijne boeijen te komen, en daarbij is zijn voedsel van de minste

kwaliteit. Velen blijven jaren lang in dezen ellendigen toestand, totdat de walgelijke kwalen door hunne opsluiting veroorzaakt, den dood te weeg brengen: en toch zal de verblinde Batak alles, wat hij bezit, bij een' enkelen worp met de dobbelsteenen op het spel zetten!

SLAVERNIJ.

De slavernij bestaat onder de Bataks in groote mate, maar alleen voor huisselijke diensten. Geen vreemdelingen worden bij hen ingevoerd, en slechts weinigen hunner landgenooten worden met dat doel uitgevoerd. De wetten zorgen voor hen, die in dezen staat leven, en hun wordt geen zwaardere arbeid opgelegd, dan er op de vrije leden der huisgezinnen rust, waarvan zij een deel uitmaken. Zij mogen op een' minachtenden toon worden aangesproken; maar het is, naar wij meenen, niet geöorloofd hun met meer regt dan een' vrij man slagen toe te dienen.

De voornaamste oorzaken van de slavernij zijn deze: familiën, die in groote armoede verkeeren, vinden zich somtijds genoopt een of meer kinderen af te staan aan lieden, die beloven groote zorg voor hen te zullen dragen, en die ze, als ware het, als kinderen aannemen. Gewoonlijk worden de kinderen, die op jeugdigen leeftijd hunne ouders verloren hebben, en wier betrekkingen niet verkiezen de lasten en onkosten der opvoeding te dragen, verkocht; insgelijks de onvermogende schuldenaars, en inzonderheid zij, die de boeten niet kunnen betalen, hun door de wet des lands opgelegd; eindelijk ook de krijgsgevangenen.

HUWELIJKEN.

De huwelijken worden gesloten bij djoedjoer, of eenigzins gewijzigde *ambilanak: semando* erkennen zij niet. Nabestaanden, zelfs in den versten graad, te huwen, is niet geoorloofd. Gesteld, b. v., dat twee broeders zich ergens vestigen, de eene in Toba, de andere in Angkola; dat zij daar een huwelijk aangaan en verscheidene kinderen daaruit geboren wor-

den: dan mogen in vervolg van tijd de afstammelingen dezer beide huisgezinnen niet met elkander trouwen. Echtscheidingen hebben er maar heel weinig plaats, en worden zelden toegestaan, behalve in geval van echtbreuk; de vrouw, wier hoofd eerst geschoren wordt, wordt dan buiten 's lands verkocht.

Het bedrag van de djoedjoer bedraagt in Silindong tien buffels voor de dochter van een der hoofden; voor die uit mindere klassen, vijf. In geld betaald, rekent men den buffel tegen ongeveer acht dollars. Een man mag zoo veel vrouwen hebben als hij in staat is zich aan te schaffen. Wij kennen één opperhoofd met zes vrouwen: weinigen hebben er echter meer dan twee. Deze worden bijna als de slavinnen van hare mannen beschouwd, en het voornaamste doel, dat de mannen hebben met het nemen en vermeerderen hunner vrouwen, is zich door haren arbeid te laten onderhouden.

BEGRAFENISSEN.

De Bataks begraven hunne dooden nu eens buiten het dorp, dan weder daar binnen, zeer digt bij hun eigen woningen. Op den dag der begrafenis wordt er altijd een feest aangerigt, en de kinnebak van het bij die gelegenheid gedoode dier (doorgaans een varken) aan een staak vastgehecht, die aan het boveneinde van het graf wordt opgerigt, en waaraan tevens een zak, met gambir, sirih, tabak, enz. wordt opgehangen, benevens een bamboes met water gevuld. Wanneer een en ander door de zon verdroogd is, houden zij het er voor dat de geest van den overledene het opgegeten heeft. De viering der feesten, die men voor gepast houdt om de begrafenis van een voornaam hoofd vooraf te gaan, duurt soms verscheiden maanden; gedurende dezen tijd wordt het ligchaam in eene zeer sterke houten doodkist boven den grond gehouden; in den bodem van deze kist is een bamboesriet aangebragt om het lijk, als door een' trechter, met de aarde te verbinden. In Silindong zagen wij zulk eene kist, op de gewone plegtigheden wachtende; en tegenover het huis van onzen gastheer stond eene groote steenen doodkist,

waarin de overblijfselen van zijn' vader, die reeds vijf jaar vroeger overleden was, rustten. Deze doodkist moet onzen gastheer eene aardige som gekost hebben; maar hij hoopte dat zijns vaders geest hem door langdurigen voorspoed wel schadeloos zou stellen. Evenwel was hij, zoo als hij zeide, reeds tweemaal op het punt geweest van ze te vernielen, daar hij ongelukkig was geweest in het spel.

LANDBOUW.

De bodem van Silindong bestaat voornamelijk uit schoon lichtgrijs zand, dat veel overeenkomst heeft met dat van Bengalen. De naburige heuvels bevatten eene groote hoeveelheid zand, alsmede eenige witte aarde, met sporen van kalk: ook was er veel roodachtige klei zigtbaar. Rijst en zoete aardappels maken de voornaamste voedingsmiddelen uit, en men legt zich bijna uitsluitend op de aankweeking hiervan toe. De rijst groeit in grooten overvloed, zoowel op de heuvelen als in de dalen, en maakt een voornaam artikel uit van den ruilhandel met de baai. Op de heuvelen volgt men de gewone handelwijze met bergrijst; in de dalen wordt er met eenige schranderheid van de besproeijing gebruik gemaakt. De zoete aardappel schiet welig op in elk gedeelte des lands, maar wordt voornamelijk op de hellingen der heuvels gevonden. Wat het gewas betreft, dat zij rooken, het gambir-blad, dat zij kaauwen, en de wortels en bladeren, waarvan zij zich bedienen om hunne stoffen te verwen, hierin hangen zij bijna geheel af van hetgeen de natuur van zelve levert. De sirih (betelblad) wordt bij kleine hoeveelheden als een artikel van weelde aangekweekt. De kokosnoot bemerkten wij niet aan gene zijde van de tweede bergreeks; ook herinneren wij ons niet in het distrikt Silindong de areka-noot aangetroffen te hebben. Boomwol wordt er evenmin als tabak in het land zelf gewonnen: van het eerste artikel hebben er van de baai van Tapanoeli groote invoeren plaats, die men tot het maken van laken aanwendt; terwijl de tabak slechts in kleine hoeveelheden en bij buitengewone weelde gebruikt wordt.

Al zijn nu intusschen de voortbrengselen van den landbouw beperkt

in aantal, mogen toch de grondgesteldheid en het klimaat met die, welke men elders in den Oosterschen Archipel aantreft, gelijkgesteld worden De vlakte van Silindong laat men nooit braak liggen; men zeide ons, dat zij eene zestig- tot honderdvoudige opbrengst leverde, zonder dat men van verplantingen gebruik behoefde te maken. Katoen, koffij, suiker, indigo, kamfer, benzoë, peper en specerijen zouden, onder het toezigt van een liberaal bestuur, dit land spoedig tot een' grooten rijkdom opvoeren. De bevolking is aanzienlijk genoeg, en van zoodanig een karakter, dat een werkzaam bestuur in dit open land met betrekkelijk weinig moeite en onkosten zou kunnen worden gevestigd. Indien er daarbij, volgens onze meening, eene gemeenschap bestaat tusschen de zee en het groote meer van Toba, dan zoude er elk plaatselijk voordeel gevonden worden, hetwelk strekken konde om de uitvoering van dit plan te doen gelukken.

LANDBOUWWERKTUIGEN.

Het gereedschap, dat de Bataks voor de landbouw gebruiken, is voornamelijk van hout vervaardigd. Zij bewerken den grond met een houweel, eenigzins op eene hark gelijkende, met vier of vijf tanden, die omstreeks een duim breed, en twaalf tot zestien duim lang zijn. Er wordt eenige kunst toe vereischt om het niet te breken; op de wijze, waarop zij het hanteren, doet het evenwel goede diensten. In de vlakte van Silindong, waar de grond zandig en zacht is, wordt de ploeg alleen gebruikt en door den buffel voortgetrokken. De rijst staat hier op bedden van zes à acht yards lang, en twee of drie breed, met tusschenruimten voor de besproeijing. De geheele vlakte is aldus verdeeld en wordt ruimschoots besproeid. De rijst maait men met eene ijzeren sikkel, die wel iets van de onze heeft; zij wordt met een' houten stamper en vijzel van den bast ontdaan. Hoewel hunne schranderheid het dus al ver gebragt heeft en zij den kracht van den buffel tot den zwaren veldarbeid hebben aangewend, werken zij nog zeer tot hun eigen schade.

LANDBEZIT.

Eigendommen in land schijnen er nog naauwelijks aangetroffen te worden. Om de uitstekende vruchtbaarheid wordt er echter op de vlakte van Silindong door vier opperhoofden aanspraak gemaakt, wier respective deelen eene verschillende uitgestrektheid hebben. Zij verdeelen het in kavelingen ter bebouwing onder de dorpshoofden, tegen de erkenning van eene geringe vergoeding uit de opbrengst of anderzins, en dezen verdeelen het weder aan onderhoorigen, gewoonlijk tot schadeloosstelling voor een' korten tijd van persoonlijke diensten.

MANUFACTUREN.

De vorderingen in kunsten en manufacturen staan nagenoeg gelijk met die in den landbouw. Het vervaardigen en verwen der stoffen komt geheel neder op het vrouwelijk geslacht en houdt vele handen bezig, aangezien er maar weinig van buiten 's lands wordt ingevoerd. De meisjes leeren reeds jong spinnen en garen afwinden, 't welk geschiedt met een spinrad en een' haspel, zoo als die in Indië gebruikt worden. Langzamerhand leeren zij de draad te kleuren en het weefgetouw te regelen, en, tegen den huwbaren leeftijd, een stuk doek te weven. Het weefgetouw bestaat slechts uit een paar dwarsbalken voor den inslag, die telkens bij het doorschieten van de spoel of van het web met de vingers geopend wordt. Deze omslagtige en langzame manier van werken maakt het laken duur, en men mag het er voor houden dat goede namaaksels daarvan een' gereeden en voordeeligen verkoop zouden vinden. Een vrij goed soort van wit aardewerk wordt er in de nabijheid van het meer gemaakt. Tot het opdienen van spijzen zijn groote, verglaasde, en met verschillende afbeeldingen en kleuren versierde schotels in algemeen gebruik; en een grof, bruin en overglaasd aardewerk, in den vorm van den Indischen waterkan, in Bengalen koelsi genoemd, wordt gebruikt om er het water voor huisselijk gebruik in te doen. Het ijzer

wordt ruw bewerkt tot hakmessen, groote messen, punten van lansen, enz. Hunne lontsloten krijgen zij uit Manangkabau, maar grof buskruid maken zij zelven. Koperen pijpen en gouden oorringen worden door uitsnijding bijzonder net gemaakt; ook vervaardigen zij uit ijzer, geel koper of zeeschelpen, sieraden voor de handgewrichten en den hals. Hunne huizen zijn zeer sterk getimmerd, en somtijds tracht men dat met sier te doen. Bij zoo weinig weelderigheid of smaak van den eenen kant, en aan den anderen met zoo veel hulp van het andere geslacht en van de milde hand der natuur, ziet men gereedelijk in, dat de mannen hun leven in de grootste werkeloosheid doorbrengen. Het kwam ons inderdaad als eene verbazingwekkende zaak voor, dat zulk een schijn van maatschappelijke orde gehandhaafd kon worden, daar, waar zoo ruimschoots de gelegenheid bestaat om de verkeerde neigingen der menschelijke natuur bot te vieren.

BESTUUR.

Enkel uit hoofde van de algemeene belijdenis van onderwerping aan de oude souvereinen van Manangkabau, erkennen de Bataks de opperheerschappij van één enkel hoofd, die zijne residentie heeft aan het noordwesten van het groote meer van Toba. Zijn gezag bestaat evenwel slechts in naam en denkbeeldig, daar het op den grondslag des bijgeloofs en des bedrogs rust. Voor zoo ver wij hebben kunnen vernemen, handhaaft hij zelfs den schijn niet van de opperste magt in burgerlijke en militaire zaken te bekleeden, en hangen zijne hulpbronnen geheel af van de vrijwillige opbrengsten en aanbiedingen van zijne onderdanen, die, daar ze hem als "batoewa," of met bovenmenschelijke kracht bekleed, beschouwen, aan zijne eischen voldoen naar de mate, waarmede zij deze meening zijn toegedaan. Hij komt in geene burgelijke zaken tusschenbeiden, maar stelt wakils of vertegenwoordigers aan, die in verschillende deelen van de omliggende distrikten moeten wonen, en die, daar zij zelven hoofden van dorpen zijn, op deze wijze hunne eigene onafhankelijke magt nog eenigzins vermeerderd zien. In het distrikt

Silindong waren er vier van deze wakils, en het scheen min of meer noodzakelijk hen te raadplegen bij elken maatregel, die het algemeene belang van het distrikt betrof: nogtans waren zij niet te onderscheiden aan een of ander teeken van hunne waardigheid, noch door een' bijzonderen eerbied voor hun persoon. De voornaamste hunner had zich, toen wij aankwamen, onder den hoop gemengd, en bood een stuk laken, door zijne eigene familie vervaardigd, ten verkoop aan. Persoonlijke hoedanigheden en begaafdheden van den geest schijnen inderdaad de meest wezenlijke en uitgestrekte magt uit te oefenen; want hunne veelvuldige oorlogen en openbare beraadslagingen bieden zulk eene ruime gelegenheid aan voor de oefening van deze hoedanigheden, dat zij natuurlijk en als van zelven een overwigt krijgen bij een volk, waar rijkdom tot nog toe zoo weinig gevonden wordt.

Afgescheiden van dit vreemdsoortig gezag, maakt ieder dorp eene afgezonderde burgerij uit, en bezit in zich zelf elke soort van civiele en staatkundige magt, gevende alzoo misschien een juist denkbeeld van wat sommige stedelijke gemeenten van Europa in zeer ouden tijd waren. Het opperhoofd stelt met den raad, zamengesteld uit de voornaamsten van zijn dorp en onder welke de bejaarden op bijzondere achting regt hebben, reglementen op, bestuurt de regtspleging, verklaart oorlog en sluit vrede. Zijn invloed hangt grootendeels af van zijne bekwaamheid om te besturen, maar daar hij zich gewoonlijk zelf van het priesterlijke ambt verzekert, heeft hij het in zijne magt om alles en iedereen aan zijne oogmerken dienstig te maken. De verstandelijke meerderheid aan de magtsbekleeding ontleend, en geschraagd door het werktuig van het priesterschap, maakt de priesters te meer opmerkzaam op hunne voordeelen, en strekt voortdurend om de ketenen des bijgeloofs te versterken en het lage peil der geestelijke ontwikkeling van het volk niet hooger te doen klimmen. Onder zulk een sijsteem kan het geen verwondering baren, dat de Bataks domheid, lafhartigheid en wreedheid in hun karakter vertoonen; evenmin moet het, dewijl zij reeds in een' staat van volkomen onderdrukking in het verstandelijke verkeeren, voor moeijelijk gehouden worden eene andere orde van zaken te grondvesten. Daar evenwel de strekking van het tegenwoordige stelsel lijnregt in tegenstel-

ling is met de geestontwikkeling der maatschappij, en daar elke innerlijke kracht onderdrukt wordt, alvorens zij sterkte genoeg kan verkrijgen om de boeijen te verbreken, die tot nu toe de Bataks omketend hielden, is het waarschijnlijk, dat zij in hun tegenwoordigen toestand stand van barbaarschheid zullen blijven verkeeren, tot dat een of andere invloed van buiten zich doet gevoelen en de oorspronkelijke hulpmiddelen tot andere doeleinden afleidt.